

Knelpunten, visies en oplossingen

Ruimtelijke plannen worden digitaal uitwisselbaar

In 2007 moeten alle ruimtelijke plannen digitaal uitwisselbaar zijn. Gemeenten, provincies en het rijk zijn hier druk mee bezig, maar als dit gelukt is, betekent dit helaas niet dat de ruimtelijke plannen ook onderling vergelijkbaar zijn. Een onderzoekconsortium moet dit verhelpen. Hierop vooruitlopend heeft Alterra een boekje gepubliceerd met knelpunten, visies en voorzichtige oplossingen.

Kaarten op papier leveren alleen tweedimensionale beelden, die moeilijk te combineren zijn met andere kaarten en die bovendien snel verouderen. Databases en geografische informatiesystemen zijn daarom al geruime tijd gemeengoed voor het vervaardigen, opslaan en beheren van ruimtelijke plannen. Een stap verder gaat het, als deze digitale kaartbeelden conform een algemeen geldende standaard worden vervaardigd, waardoor ze ook eenvoudig onderling uitwisselbaar worden.

Digitaal uitwisselbare plannen worden dan een instrument voor een meer efficiënte ruimtelijke ordening. Het maken en herzien van plannen wordt een stuk eenvoudiger en het verkeer tussen overheden onderling en met instanties die gegevens leveren, gaat sneller en beter. Daarmee verbetert de dienstverlening aan burgers aanzienlijk.

Knelpunten

De overheid stelt digitaal uitwisselbare plannen vanaf 2007 verplicht. Om deze ontwikkeling vooruit te helpen heeft de overheid het stimuleringsprogramma DURP (Digitale Uitwisseling in Ruimtelijke Processen) opgericht om gemeenten, provincies en rijk te stimuleren ruimtelijke plannen digitaal te vervaardigen, toegankelijk te maken en uit te wisselen. Onlangs is het stimuleringsprogramma omgezet naar een implementatietraject.

Bij die gelegenheid hebben onderzoekers van Alterra een interactieve sessie georganiseerd. Dr.ir. Wies Vullings: 'Bij deze sessie lag de nadruk op de (on)vergelijkbaarheid van plannen en planobjecten. Om een context te scheppen hebben we eerst een filmpje laten zien waarin het proces van plannen maken en plannen toetsen in 2030 werd geschetst. Vervolgens legden we de bezoekers een aantal vragen voor, die ze met behulp van digitale stemkastjes konden beantwoorden.' Er waren 66 deelnemers; het merendeel daarvan is beleidsmaker of adviseur bij een gemeente of het rijk. Van hen werkt de meerderheid (66 procent) met digitale plannen, maar dat verloopt moeizaam. Vooral de vergelijkbaarheid van de plannen is lastig. Zo weet 56 procent van de deelnemers niet altijd welk plan voor welk gebied vigerend is en blijkt ook de koppeling

met juridische informatie problematisch. Die onvergelykbaarheid kan zitten in de begrenzing, de inhoudelijke betekenis, de tijdsafhankelijke aspecten van objecten en schaalverschillen tussen objecten. Collega-onderzoeker ir. Jandirk Bulens somt een aantal voorbeelden van die problemen op: 'Begrenzing kan in ruimtelijke zin niet eenduidig zijn, omdat objecten zich bijvoorbeeld langzaam in de tijd verplaatsen, zoals een zandbank of een zoekgebied. Het probleem met tijd kan zijn dat de status van het plan op een bepaald tijdstip onbekend is. Daarnaast kunnen schaalverschillen problemen opleveren. Een industrieterrein kan op een bestemmingsplan met een indicatieve stip worden aangeduid. Daar kan je echter niets over de grootte van het terrein uit afleiden. Tot slot kan de inhoudelijke betekenis van een planobject onduidelijk zijn. Ik denk dan aan krimpgebieden waar bijvoorbeeld landbouw wordt vervangen door een andere functie, zonder dat is aangegeven welke functie dat is en in welke mate deze vervanging plaatsvindt.'

Zeestad in 2030

De interactieve sessie was het startpunt van het onderzoekproject 'Omgaan met onzekere planobjecten bij monitoring en analyse van ruimtelijk beleid'. In dit project wordt zowel theoretisch als toepassingsgericht nagegaan hoe de vergelijkbaarheid van planobjecten uit verschillende ruimtelijke plannen kan worden verbeterd en hoe dit in een digitaal informatiemodel kan worden gespecificeerd. Alterra werkt in een consortium

van negen partners aan dit onderzoek, dat deel uitmaakt van het BSIK-onderzoekprogramma 'Ruimte voor Geo-informatie'. Als voorloper op dit project hebben Wies Vullings, Jandirk Bulens en Arend Ligtenberg het boekje 'Het vergelijk van de toekomst' gepubliceerd. Hierin wordt de huidige onvergelykbaarheid van planobjecten geschetst, geven een aantal wetenschappers en beleidsmakers hun visie op dit probleem en reiken zij oplossingen aan. Het boekje begint met een blik op de toekomst. Het verhaalt over Zeestad, een plaats die in 2030 deel zal uitmaken van Zeeland. Ir. Arend Ligtenberg: 'Zonder een uitgebreid digitaal instrumentarium zou Zeestad er niet geweest zijn. Om te beginnen werden alle plannen op internet openbaar gepubliceerd. Daarnaast werden er virtuele meetings gehouden waarbij leden van de plan community informatie uitwisselden, en was er een virtual room. Een planmakerapplicatie voorzag het plan van de benodigde gegevens. Dit instrument rekende verschillende functies door zoals grondexploitatie, subsidiemogelijkheden en milieueffecten. Een plantoetsers, ten slotte, combineerde het plan met bestaande plannen en gaf toegang tot gerelateerde wet- en regelgeving.'

Oplossingen

Vervolgens laat het boekje zien dat veel van deze technieken eigenlijk al bestaan. Zo heeft Groningen een virtual room waar (toekomstige) bewoners met een joystick over een driedimensionaal gepresenteerde stadsuitbreiding kunnen vliegen.

Door Alterra ontwikkelde applicaties zoals 'Maptalk' en 'Map Table' zijn voorbeelden van planmakerapplicaties. Betrokkenen kunnen met Maptalk gezamenlijk een plan ontwikkelen en hierover overeenstemming bereiken. Ook wat de plantoetsers betreft zijn er al verscheidene initiatieven. In de eerste plaats komen er steeds meer bestemmingsplannen op internet, waardoor gemeentelijke bestemmingen met een paar muisklikken opvraagbaar zijn. Juridische belemmeringen kunnen bij het kadaster worden opgevraagd in de vorm van een belemmeringenkaart. Toch is er nog veel werk aan de winkel, want deze technieken zijn voornamelijk gebaseerd op het omgaan met ruimtelijke gegevens in twee dimensies. Bovendien gebeurt dat via allerlei complexe transformaties. Daarom zal de techniek om te kunnen rekenen en analyseren met drie en vier dimensies nog verder ontwikkeld moeten worden en verdienen standaarden nog veel aandacht. Op dit vlak is nog uitvoerig wetenschappelijk onderzoek nodig. Het boekje en het project 'Omgaan met onzekere planobjecten' zijn goede stappen in die richting. ■

Voor meer informatie over dit onderwerp kunt u contact opnemen met Jandirk Bulens (jandrik.bulens@wur.nl).

Het boekje 'Het vergelijk van de toekomst' door Wies Vullings, Jandirk Bulens en Arend Ligtenberg is zolang de voorraad strekt gratis verkrijgbaar via info.alterra@wur.nl of (0317) 47 77 66.

Land wordt met één muisklik water, zoals hier in 'Meerstad', een digitaal instrument voor virtuele werelden dat gebruikt wordt door de provincie Groningen.